

Ontwerp-Stroomgebiedbeheerplannen voor Schelde en Maas 2022 - 2027

Grondwatersysteemspecifiek deel – Maassysteem
Bijlage 2 - Generieke visie grondwaterbeheer- en beleid

Grondwaterbeheer

Onder grondwaterbeheer wordt begrepen de manier waarop de grondwatervoorraad moet worden beheerd, rekening houdend met impact van klimaatsverandering en maatschappelijke tendensen, zodat de duurzame “goede” toestand of het behalen ervan, niet in het gedrang komt.

Het verzekeren van de grondwaterbeschikbaarheid - nu en in de toekomst - en een duurzame aanwending van grondwater zonder een onaanvaardbare impact op het grondwater an sich en op de zgn. “grondwaterreceptoren” vormt hierbij het uitgangspunt. De volgende pijlers kunnen voor de volgende planperiode naar voren worden geschoven:

➤ **Kwetsbaarheid vs. opportuniteiten in kaart brengen van het freatische grondwater.**

De recente droogte events hebben gezorgd voor een verhoogde aandacht voor het freatische grondwater. Vanuit een grondwatersysteembenadering en rekening houdend met impact van klimaatsverandering wordt de intrinsieke kwetsbaarheid van de grondwatervoorraad versus de optimale beschikbaarheid (kansen tot gebruik van de grondwatervoorraad zonder de toestand ervan in het gedrang te brengen) in kaart gebracht. Dit moet leiden tot een klimaatrobuust en sluitend grondwatervoorraadbepaling en (vergunningen)-beleid betreffende de freatische watervoerende lagen, waarbij het optimaliseren van de waterbeschikbaarheid hand in hand gaan met het beschermen van de grondwaterreserves.

Bij deze analyse worden de relevante receptoren meegenomen, namelijk natuur (“andere” watersystemen en zowel terrestrische als aquatische ecosystemen) en de mens (incl. socio-economische trends), maar ook eventueel andere aspecten zoals erfgoed,

➤ **Verhogen van de robuustheid van de grondwatervoorraad ten aanzien van zijn receptoren.**

Globaal wordt ingezet op verhoogde infiltratie en verminderde en/of slimme drainage (of minimaal peilgestuurde drainage) om het grondwater optimaal aan te vullen en te bufferen. Dit is noodzakelijk o.w.v. de verschillende receptoren die afhankelijk zijn van of aanspraak maken op grondwater en de toename van deze afhankelijkheid of aanspraak door de klimaatveranderingen en maatschappelijke tendensen. De receptoren zijn bv. de waterbevoorrading maar ook grondwaterafhankelijke terrestrische of aquatische ecosystemen moeten hier mee worden beschouwd. De globale aanpak wordt versterkt via lokale vernattingsprojecten in functie van het herstel of de bescherming van natuur en ecologie maar ook op het vergroten van de zoetwaterbeschikbaarheid voor waterbevoorrading (ASR & MAR, bijvoorbeeld TOPSOIL-projecten) zowel in freatische als in gespannen watervoerende lagen.

➤ **Toepassingskader voor Aquifer Storage and Recovery (ASR) en Managed Aquifer Recharge (MAR)-projecten wordt verder uitgewerkt.**

ASR en MAR wordt mondiaal meer en meer ingezet in het kader van het duurzaam beheren of herstellen van de grondwatervoorraden. Ook in Vlaanderen kunnen deze technieken bruikbaar en aangewezen zijn. In de Kust- en Poldergebieden bv. gaat het specifiek over het actief vergroten van de zoetwaterlenzen (bv. TOPSOIL-projecten) maar ook op andere plaatsen zijn er mogelijkheden. Zowel de potenties voor ASR en MAR in freatische als in gespannen watervoerende lagen zullen nader worden onderzocht en via potentiekaarten worden ontsloten als ondersteuning van lokale initiatieven. Deze technieken zijn echter niet zonder risico. Een passend toepassingskader dat zorgt voor de nodige bescherming, zowel kwantitatief als kwalitatief oogpunt zal eveneens worden uitgewerkt. In gespannen watervoerende lagen moet de kans op chemische reacties tussen het geïnjecteerde water en het aanwezige grondwater ten gronde onderzocht worden en het risico op achteruitgang van de kwaliteit tot een minimum beperkt worden.

➤ **Verderzetten, opvolgen en bijsturen van het herstelbeleid voor gespannen watervoerende lagen in ontoereikende toestand .**

Wat de gespannen watervoerende lagen betreft, wordt er sterk ingezet op het verder uitrollen van het herstelbeleid dat uitgewerkt is voor de actie- en waakgebieden grondwater. De effecten van het herstelbeleid worden opgevolgd en meegenomen in de tussentijdse beoordeling. Indien hieruit blijkt dat een bijsturing nodig is, komt deze er in overleg met de stakeholders. Het gebruik van het gespannen grondwater staat volledig in relatie tot het invullen van de sectorale watervraag en de waterbevoorrading. Een bijsturing past aldus ook in de scope van de “Strategische planning waterbevoorrading” (SPW, zie Figuur 1) en kan dus ook in dit besluitvormingsproces – dat een meer dynamisch karakter heeft – ingepast worden.

Figuur 1. Schematische weergave van de scope van de strategische planning waterbevoorrading

➤ **Streefbeeld voor gespannen grondwater en opportuniteiten voor duurzame aanwending ervan in kaart brengen en vastleggen.**

De duurzaam winbare hoeveelheid grondwater uit gespannen watervoerende lagen wordt in kaart gebracht (bv. in de vorm van minimale grondwaterstanden¹), zonder hierbij de draagkracht van het systeem te overschrijden en daardoor het behoud of behalen van de goede toestand te hypothekeren. Het ontbreekt momenteel aan een dergelijk ‘streefbeeld’. Naar analogie met de freatische watervoerende lagen, worden voor deze gespannen watervoerende lagen ook de opportuniteiten in kaart gebracht om te komen tot een sluitend voorraadbeheer. De uitgangsprincipes omtrent het aanwenden van gespannen grondwater (bv. gebruik enkel voor hoogwaardige toepassingen, niet-freatisch grondwater biedt geen alternatief) blijven we behouden.

Een vastgelegd streefbeeld is ook in het kader van het herstelbeleid voor gespannen watervoerende lagen in ontoereikende toestand wenselijk. Het herstelbeleid in actiegebieden richt zich in eerste instantie op het omkeren van de dalende trends in de stijghoogtes en het herstel of behoud van het spanningskarakter van de gespannen watervoerende lagen, maar heeft als uiteindelijke doel het bereiken van een goede kwantitatieve toestand, waarbij nog mogelijke grondwaterwinning in

¹ Grondwaterstand: de hoogte van het grondwater ten opzichte van een referentieniveau (maaiveld, m TAW, ...). Deze waterstand is het waterniveau gemeten in een peilbuis, ook stijghoogte genoemd.

overeenstemming is met de draagkracht van de watervoerende laag. In functie van het opvolgen en bijsturen van dit herstelbeleid, is het aldus relevant te begroten welke stijghoogtes we minimaal wensen te bereiken.

➤ **Verdere uitbreiding van het meetnet voor de grondwaterstandindicator en de eraan verbonden rapporteringen, alsook optimaliseren van de algemene communicatie rond grondwater.**

De grondwaterstandsindicator is hét instrument om te rapporteren over de freatische grondwaterstanden in Vlaanderen (via een selectie van momenteel ca. 154 meetpunten verspreid over Vlaanderen) en de reactie ervan op wisselende weersomstandigheden. Een uitbreiding van het indicatormeetnet (met bijkomende monitoringspunten) is voorzien om een denser meetnet en volledige dekking van het Vlaamse grondgebied te krijgen en ook gericht receptor specifieke informatie (bv. t.a.v. drinkwatervoorziening, land- en tuinbouw, industrie, natuur en ecologie) te kunnen ontsluiten. Hieraan gekoppeld is een verdere optimalisatie van de (deel)indicatoren, de visualisatie ervan en de communicatie erover voorzien. Communicatie zal zich bovendien niet langer beperken tot de grondwaterstandindicator, er wordt immers gestreefd naar het vergroten van de publieke kennis rond grondwater, de rol van grondwater binnen het volledige watersysteem en het waterbevoorradingsvraagstuk.

Erkenning boorbedrijven

Op een aantal boringen na die worden uitgesloten van de erkenningsverplichting², moeten boringen in het kader van grondwaterwinning, bemalingen, stabiliteits- en geotechnische boringen en andere verticale boringen, gebeuren door een erkende boorbedrijf. Ook wijzigingen en het buiten gebruik stellen moet, zowel bij vergunningsplichtige, meldingsplichtige als niet-ingedeelde grondwaterwinningen en boringen, gebeuren door een erkend boorbedrijf.

Het instrument van de erkenning van de boorbedrijven is reeds ver uitgewerkt. In de volgende planperiode is een beperkte wijziging, maar vooral versterkt inzetten op handhaving van belang. De volgende pijlers kunnen naar voren worden geschoven:

➤ **Een bijsturing van de voorafmeldingsplicht voor boorwerkzaamheden voor waterwinning bij particulieren.**

Een veralgemening van de voorafmeldingsplicht voor boorwerkzaamheden is aangewezen. Om een optimaal handhavingsbeleid te kunnen voeren naar de erkende boorbedrijven toe, is het belangrijk om te weten wanneer een boring wordt uitgevoerd, los van het al dan niet ingedeeld zijn of klasse van de boring. Ook boringen die niet ingedeeld zijn (zoals de boring voor een grondwaterwinning voor huishoudelijk gebruik) kunnen een risico inhouden en controle hierop tijdens de uitvoering van de werken moet mogelijk zijn.

➤ **Inzetten op de opvolging van de erkende boorbedrijven (naleving verplichtingen).**

De erkenning van boorbedrijven is nog redelijk recent (slechts enkele jaren). Het betreft een sector die vanuit milieuoogpunt vroeger niet kon worden opgevolgd en zich met verschillende snelheid aanpast aan het nieuwe kader dat in verschillende fases werd toegelicht aan de betrokken bedrijven. Niet alle bedrijven zijn even goed mee in het naleven van de verplichtingen, zodat verdere opvolging en indien nodig sanctionering, noodzakelijk is.

² De erkenning als boorbedrijf trad op 1 januari 2017 in werking en wordt verleend volgens de VLAREL-wetgeving. Als bedrijf kan je een erkenning aanvragen voor één of meer van de disciplines: zie [artikel 6, 7°, a\) van het VLAREL](#).

➤ **Opsporen van nog niet erkende boorbedrijven en illegale booractiviteiten.**

Door de toenemende vraag naar boringen (voornamelijk voor grondwaterwinningen voor huishoudelijk gebruik, geothermische boringen en bemalingen) ontstaan er nieuwe boorbedrijven, die zich niet steeds bewust zijn van de noodzakelijke erkenning en bijhorende voorwaarden, of die zich hier bewust aan onttrekken. Aangezien dit voor de boorbedrijven die volgens de regels werken, ook nefast is (door de oneerlijke concurrentie), wordt gekeken naar een gezamenlijke initiatief om boorbedrijven die zich, al dan niet bewust, onttrekken aan de erkenningsregeling, in kaart te brengen.

Ook het opsporen van illegale boringen (ook door erkende boorbedrijven) blijft een belangrijk aandachtspunt. Hiervoor wordt er gekeken naar de mogelijkheid van GPS-tracking op boormachines.

Grondwatervergunningenbeleid

Het grondwatervergunningenbeleid is de omzetting van de visie op de grondwaterbeschikbaarheid en op het klimaatrobuust, duurzaam en sluitend grondwatervoorraadbeheer, waarbij de draagkracht van het systeem centraal staat.

Via het instrument van de vergunning wordt het oppompen en gebruiken van grondwater geregeld. Sinds 2017 zijn de vroegere milieu- en stedenbouwkundige vergunning gebundeld in de **omgevingsvergunning**.

De basisprincipes van het bestaande vergunningenbeleid rond grondwater worden gebundeld in de infobox.

De volgende pijlers voor een verdere optimalisering van het vergunningenbeleid kunnen worden weerhouden:

➤ **Update dieptecriteria**

Het bestaande dieptecriterium voor rubriek 53.8 dient te worden geactualiseerd op basis van de nieuwe 3D kartering van de ondergrond (VITO, 2020) en de nieuwe verziltingskaarten (TOPSOIL Airborne EM kartering van zoet en zout grondwater in Vlaanderen, Deltares 2019 in opdracht van VMM).

Bij het vastleggen van de nieuwe dieptecriteria wordt ook een verdere differentiatie doorgevoerd en worden enkele minder belangrijke kleilagen niet meer als ondergrens van het freatisch pakket beschouwd (m.a.w. het dieptecriterium dieper maken in bepaalde gebieden waar de verwachte invloed van de winningen beperkt is). Dit zal voornamelijk in de Kempen voorkomen. Dit heeft enkel een impact op het vergunnings-/meldingsplichtig zijn van winningen tot max. 5.000m³/j.

Indien er vraag is om andere kwetsbare gebieden ook op te nemen in de aanpassing van de dieptecriteria is dit mogelijk. Vandaag is er reeds een strenger dieptecriterium in een bufferzone met een vaste afstand tot een SBZ om de impact op verdrogingsgevoelige natuur op te vangen. Differentiëren van deze afstand in functie van de lokale situatie (zowel geologisch als naar droogtegevoeligheid) ter hoogte van verdrogingsgevoelige natuur is een te onderzoeken piste.

➤ **Gedifferentieerde benadering m.b.t. impactinschatting van de grondwaterwinning op receptoren bij de vergunningsaanvraag**

Als gevolg van de droge periodes tijdens de voorbije jaren groeit de aandacht rond freatische grondwaterwinningen en hun eventuele impact op bv. natuur en ecologie, de base flow naar waterlopen,... Vanuit grondwaterbeheer worden dergelijke freatische winning verkozen boven het aanwenden van gespannen grondwater en geldt het generieke vergunningenbeleid op basis van het locatiespecifiek dieptecriterium (zie infobox). Het is onhaalbaar en wellicht ook niet te onderbouwen

om voor elke grondwaterwinning (bv. kleine winningen) naar een diepgaande hydrogeologische impactevaluatie te gaan. Een nog verder gedifferentieerde benadering bij de adviesverlening en de uiteindelijke vergunningverlening waarbij er meer aandacht is voor 'receptoren' die door een grondwaterwinning beïnvloed kunnen worden, kan echter wel. Dit start met het vastleggen van de gebieden waarbinnen we dergelijke diepgaandere impactbeoordeling wensen, gevolgd door het vergroten van het inzicht in en het in kaart brengen (bv. via lokale GW-modellen) van de (lokale) relatie tussen grondwater en de receptoren en het bepalen van een streefbeeld binnen de vastgelegde gebieden rond bv grondwaterstanden, baseflowvereisten, etc..

In de vergunningsprocedure kunnen specifieke vergunningsvoorwaarden opgelegd worden met het oog op het beschermen en herstellen van receptoren (van kwetsbare en/of waardevolle natuur en waterlopen, maar ook van andere receptoren).

Dit gaat samen met de geplande evaluatie van de klimaatrobustheid van het freatische grondwater. Indien blijkt dat er op (midden)lange termijn structurele problemen te verwachten zijn, kan het vergunningsbeleid nog verder worden verfijnd.

➤ **Vergunningsplicht of verbod voor huishoudelijke grondwaterwinningen in gespannen watervoerende lagen invoeren**

De modaliteiten voor het instellen van een verbod of het introduceren van vergunningsplicht voor huishoudelijke grondwaterwinningen in gespannen watervoerende lagen (incl. overgangsmaatregelen voor al bestaande particuliere winningen) moeten verder onderzocht worden. Momenteel is er geen vergunningsregeling voor het gebruik van (gespannen) grondwater door huishoudens. Dit is niet compatibel met enerzijds de uitgangsprincipes voor de aanwending van gespannen grondwater en anderzijds de inspanningen die aan niet-huishoudens gevraagd worden o.a. in kader van het herstelbeleid.

➤ **Optimaliseren van de controle en handhaving op grondwaterwinningen**

Het naleven van de voorwaarden opgelegd in de vergunning voor het onttrekken van grondwater vormt het sluitstuk in de keten om een duurzame aanwending ervan te verzekeren. Het controleren en handhaven hierop vormt een uitdaging voor zowel de lokale als gewestelijke toezichthouders. Dit neemt niet weg dat we hier stappen vooruit moeten zetten. In dit kader is het van belang de evoluties op het vlak van digitale debietmeters en peilloggers (met automatische datatransmissie) op te volgen en de mogelijkheden om deze gericht en gedifferentieerd in te zetten in het kader van de opvolging van grondwaterwinningen.

Daarnaast zijn de initiatieven die zich richten naar de erkende boorbedrijven en het opsporen van niet-geregistreerde grondwaterwinningen van belang. Wat betreft dit laatste worden de opportuniteiten in kaart gebracht om hier in samenwerking met de drinkwaterbedrijven stappen vooruit te zetten, gekoppeld aan de aanrekening van de gemeentelijke saneringsvergoeding.

➤ **Wettelijke kader voor (tijdelijke) bemaling aanpassen en richtlijnen voor duurzame bemaling verder uitwerken en uitrollen.**

De droge periodes tijdens de voorbije jaren hebben de bemalingen ook onder de maatschappelijke aandacht gebracht. Zo is er tijdens periodes van droogte waarbij er voor de burger gebruiksbependingen gelden, maar ook tijdens algemene periodes van droogte, weinig begrip voor bemalingen bij bouwwerken. Hier kan (schijnbaar) zonder beperkingen grondwater opgepompt en geloosd worden.

Via een aanpassing van de wetgeving wensen we een bemalingscascade in te voeren die voorziet in: beperken van onttrekkingsdebiet, bevorderen van retour (direct waar kan, anders infiltratie), veilig nuttig gebruik van water dat netto onttrokken wordt, lozing op waterloop of RWA en pas in laatste instantie een lozing op DWA.

Daarmee samengaan zullen de richtlijn Bemalingen³ geëvalueerd worden en uitgebreid voor de in de huidige versie te weinig belichte topics, zoals lijnbemalingen en debietsbepalende maatregelen. Er zullen tools aangeboden worden om bij eenvoudige bemalingen de impact te bepalen.

Er zal ook ingezet worden om deze richtlijnen maximaal ingang te doen krijgen.

- **In kaart brengen van de huidige toepassing van drainage(systemen), optimalisatie en sensibilisatie.** Het grondwater wordt op vele percelen en zelfs hele gebieden in Vlaanderen continu of voor belangrijke periodes van het jaar kunstmatig verlaagd door drainagesystemen en grachten. Gelet op de impact⁴ hiervan op de natuurlijke aanvulling van het grondwater en dus het grondwatervoorraadbepaling, wordt onderzocht welke verdere stappen aangewezen zijn. Afhankelijk van het gebied, de mate van de invloed op de voeding, het landgebruik,... wordt in overleg met de betrokken actoren (landbouwsector, waterloopbeheerders, kennisinstellingen, praktijkcentra...) een onderbouwd kader uitgewerkt wat betreft draineren van gronden, de wijze waarop (ruimtelijk en tijd doorheen het jaar), hoe deze wordt uitgevoerd (peilgestuurde drainage, schotten op grachten,...) en wat eventueel bijkomende randvoorwaarden zijn. Deze regelgeving kan opgelegd worden via de sectorale voorwaarden in titel II van het VLAREM en eventueel een aangepaste indelingslijst.

Onderscheid moet wel gemaakt worden tussen drainages waarvan het water wordt afgevoerd zonder meer en drainages waarbij het water nuttig wordt of kan worden ingezet. Dus drainages die als doel hebben grondwater te winnen (in feite grondwaterwinningen) en niet als doel het verlagen van de grondwaterstand om economische activiteit op bepaalde percelen mogelijk te maken (bv. toegankelijk maken voor landbouwmachines).

Drainages waarvan het grondwater nuttig gebruikt wordt (zoals bij zgn. “dieptedrainages”), maken vaak deel uit van de bevoorradingsstrategie voor bv. land- en tuinbouw in gebieden met een beperkt of bedreigd aanbod aan grondwater en andere waterbronnen. Waar deze dieptedrainage een alternatief vormt voor gespannen watervoerende lagen en in het bijzonder binnen actie- en waakgebieden of waar het aanbod aan freatisch water beperkt is, zal deze technologie van essentieel belang zijn.

³ [Richtlijn Bemalingen: https://www.vmm.be/water/grondwater/bemaling/richtlijnen-bemalingen-ter-bescherming-van-het-milieu](https://www.vmm.be/water/grondwater/bemaling/richtlijnen-bemalingen-ter-bescherming-van-het-milieu)

⁴ Vooral de aangelegde drainage-infrastructuur is belemmerend voor de grondwatervoeding: deze zorgt immers voor een belemmering van de verticale stroming en een snelle laterale afvoer van insijpelend hemelwater, waardoor dit “voedingswater” aldus niet dieper in de bodem doordringt om aldus (het diepere deel) van het freatisch grondwater aan te vullen.

INFOBOX**Het bestaande vergunningenbeleid**

Het beheersen van de watervraag is een permanente zorg, ook in grondwaterlichamen die in een kwantitatief goede toestand zijn. Om de grondwatervoorraden te beschermen is een algemeen beleid van minder (grond)watergebruik, hergebruik van water en gebruiken van alternatieven aangewezen. Om grondwatergebruik te reduceren is het vergunningenbeleid het meest efficiënte instrument. Hierdoor kan immers rechtstreeks ingegrepen worden bij de vergunninghouder om minder (of ander) water te gebruiken. Bij de concrete toepassing van dit instrument zal, zoals nu, rekening gehouden worden met socio-economische randvoorwaarden, de mogelijke alternatieven en de noodzakelijke kwaliteit van het gebruikte water. Communicatie naar en sensibilisatie van de sectoren en de vergunningverlenende overheden is in deze een kritische succesfactor.

Generiek vs. gebiedspecifiek vergunningenbeleid.

Elke onttrekking van grondwater, of het nu als doel heeft het voorzien in water of het verlagen van het grondwaterpeil, valt onder rubriek 53. Momenteel is enkel grondwaterwinning via een handpomp en voor louter huishoudelijke toepassingen (tot max. 500m³/jaar en gelegen buiten een beschermingszone afgebakend rond een drinkwaterwinning) hiervan vrijgesteld. Deze laatste, de zgn. "eigen waterwinning", moet wel aan- en afgemeld worden bij de Vlaamse Milieumaatschappij in het kader van de heffing op waterverontreiniging. Er is een actie geformuleerd om na te gaan wat de impact is van deze huishoudelijke winningen en indien relevant zal er een aanpassing van de regelgeving gebeuren (zie groep 5A_A).

Of er voor het oppompen van grondwater onder rubriek 53.8 ("klassieke" grondwaterwinningen) een vergunning moet worden aangevraagd of men een melding moet indienen, is afhankelijk van het locatie-specifieke dieptecriterium en het volume grondwater dat men jaarlijks wenst te gebruiken. Het dieptecriterium geeft aan voor welke (delen van) freatische, watervoerende lagen geen specifiek kwalitatief of kwantitatief beleid wordt gevoerd bij kleine winningen. Voor grondwaterwinningen die niet dieper zijn dan het dieptecriterium en die maximaal 5.000 m³ per jaar onttrekken, wordt er immers van uitgegaan dat het effect op mens en milieu beperkt en aanvaardbaar is. Hiervoor volstaat een melding. Verzilte gebieden, speciale beschermingszones (voor natuur) en waterwingebieden zijn voorbeelden van gebieden waar via een aangepast dieptecriterium een specifiek beleid wordt gevoerd: het generieke (Vlaanderen-breed) grondwatervergunningenbeleid. Voor grondwaterwinningen die dieper zijn dan het dieptecriterium voor rubriek 53.8 geldt de vergunningsplicht echter vanaf de eerste m³. Bij een vergunningsaanvraag wordt getoetst of er kan voldaan worden aan het generieke grondwatervoorraadbeheer, maar ook of de aanvraag compatibel is met het beoogde natuurbeheer.

Volgens het **generieke vergunningenbeleid** wordt het gebruik van grondwater uit gespannen watervoerende lagen in regel ongunstig geadviseerd voor laagwaardige toepassingen (o.a. beregening) en is m.a.w. voorbehouden voor louter hoogwaardige toepassingen². Indien het freatisch alternatief niet volstaat voor de aangevraagde toepassing en de winning gelegen is buiten actieggebied of waakgebied, kan nog uitzonderlijk een gunstig advies verleend worden voor een bepaalde termijn.

Omgevingsvergunningen worden standaard voor onbepaalde duur verleend met een herzieningsmogelijkheid bij het aanvatten van een nieuwe vergunningscyclus van 20 jaar. Voor grondwaterwinningen kan de duur ook beperkt worden. Voor gespannen winningen en winningen waarvoor een gebiedspecifieke beleid (zie verder) uitgewerkt werd, wordt hiervan gebruik gemaakt.

Naast het generieke vergunningenbeleid geldt via het Stroomgebiedsbeheerplan van de Schelde 2016-2021 ook een **gebiedspecifiek grondwatervergunningenbeleid** binnen actie- en waakgebieden grondwater. De afbakening van deze gebieden is vastgesteld in de zgn. herstelprogramma's voor grondwaterlichamen in ontoereikende toestand. Dit gebiedspecifieke beleid beoogt het herstel naar de goede kwantitatieve toestand van het grondwater alsook de bescherming van de meest kwetsbare watervoerende lagen. Met de huidige opmaak van de stroomgebiedsbeheerplannen voor de periode 2022-2027 wordt de impact van de herstelprogramma's en dus de evolutie in de toestand van de grondwaterlichamen geanalyseerd en indien nodig wordt een voorstel uitgewerkt tot optimalisatie van de herstelprogramma's en gerelateerde actie- en waakgebieden. Voor de grondwaterlichamen binnen het Sokkelsysteem is er geen of slechts een beperkte aanpassing gebeurd van het herstelprogramma zoals vastgesteld voor de periode 2016-2021. Voor de grondwaterlichamen in het Centraal Vlaams Systeem en het Brulandkrijtsysteem (vooral deze afgebakend binnen het gespannen Oligoceen Aquifersysteem) dringt er zich wel een grotere aanpassing van het afbouwbeleid en de gebieden op om op lange termijn te komen tot een herstel en goede toestand van deze grondwaterlichamen.

Behoudens enkele uitzonderingen, moet sinds 2010 elke grondwaterwinning (ook voor grondwaterwinningen aangewend voor de irrigatie in open lucht in de land- en tuinbouw) voorzien zijn van een verzegelde **debitmeter** en moeten grootverbruikers jaarlijks een aangifte doen van hun waterverbruik. De **heffing** op de waterverontreiniging en de winning van grondwater wordt voor grootverbruikers berekend op basis van de gegevens vermeld in de aangifte (zie groep 2) of voor de kleinverbruikers op basis van een forfaitair verbruik per gedomicilieerde.

¹ De kaart met de dieptecriteria is te raadplegen via de online themaviewer voor rubriek 53.8 van Databank Ondergrond Vlaanderen.

² Hoogwaardige toepassingen zijn toepassing met strenge kwaliteitsvereisten die het gebruik van specifieke watersamenstellingen vereisen. De voornaamste zijn de toepassingen die drinkwaterkwaliteit vereisen. Maar ook andere toepassingen waarvoor strenge kwaliteitsvereisten gelden zoals bv. drinkwater voor vee of productiewater voor de voedingsindustrie kunnen hieronder vallen.

Adviesbevoegdheden inzake grondwaterwinning

De afdeling van VMM bevoegd voor grondwater, heeft adviesbevoegdheid voor elke grondwaterwinning die in klasse 1 of 2 ingedeeld is (i.e. met W in de indelingslijst). Dit is vastgelegd in §5 van art 37 van het omgevingsvergunningenbesluit ([link](#)). Voor de in de 3de klasse ingedeelde rubrieken wordt er van uitgegaan dat het effect op mens en milieu beperkt en aanvaardbaar is en hiervoor worden geen adviezen verleend.

Sinds de start van de omgevingsvergunning is het Agentschap Natuur en Bos een officiële adviesinstantie bij vergunningsaanvragen (dus niet bij de meldingsprocedure) voor elke grondwaterwinning die in een gebied zoals opgesomd in §12 van art 37 van het omgevingsvergunningenbesluit ([link](#)) gelegen is. ANB bekijkt via de voortoets of passende beoordeling (voor Habitat- en Vogelrichtlijngebieden) en de verscherpte Natuurtoets (voor VEN en IVON gebieden) o.a. het risico op verdroging. Indien er verdrogingseffecten op fauna en flora te verwachten zijn, zijn zij de aangewezen adviesinstantie.

➤ Optimalisatie van de adviesprocedure door VMM

Invulling van de adviesbevoegdheid van VMM optimaliseren via een automatische en generiekere aanpak zonder resultaatverlies (naar analogie met de voortoets en passende beoordeling) die tegelijkertijd de visie m.b.t. grondwaterwinning kenbaar maakt alsook meer transparantie biedt naar de gebruiker toe. Dit geeft VMM als adviesinstantie voor grondwater ruimte om meer in te zetten op

de opvolging van aanvragen in gebieden waar de kwetsbaarheid van het systeem het grootst is ten aanzien van de impact van klimaatsverandering en antropogene activiteiten.

➤ **Adviesbevoegdheid drinkwaterbedrijven in de prioritaire gebieden grondwaterwinning of bij uitbreiding alle beschermingszones grondwater t.b.v. de productie van drinkwater**

Bij vergunningsaanvragen (bedrijven, grondwaterwinningen...) binnen de prioritaire gebieden vragen de drinkwaterbedrijven om betrokken te worden bij de advisering. Zo kunnen potentiële nieuwe risico's voorkomen worden. Deze vraag past binnen de bestaande openbare dienstverplichtingen op vlak van een integraal risicobeheer van bron tot kraan.

➤ **Adviesbevoegdheid ANB optimaliseren**

Gekoppeld aan de update van de dieptecriteria wordt ook geëvalueerd of de adviesbevoegdheid van het agentschap voor Natuur en Bos moet geoptimaliseerd worden.

Heffingenbeleid voor grondwateronttrekking

Voor grondwaterwinningen vanaf 500 m³ per jaar moet een heffing betaald worden. Voor de berekening van de grondwaterheffing wordt rekening gehouden met specifieke laag- en gebiedsfactoren. Dat gebeurt om grondwaterlagen die - al dan niet in bepaald gebied - sterk onder druk staan, extra te beschermen. Hierbij wordt rekening gehouden met de stand van zaken betreffende de toestand van de grondwaterlichamen en eventuele bestaande herstelprogramma's, waarbij specifiek actiegebieden voor grondwater worden gedefinieerd.

De gebieden waar bepaalde gebiedsfactoren van toepassing zijn, staan dus rechtsreeks in relatie tot de actiegebieden waarvoor een specifiek programma voor het herstel van de goede kwantitatieve toestand van kracht is. Huidige factoren en gebieden zijn vastgesteld t.e.m. het heffingsjaar 2023. De volgende pijlers zijn hier relevant:

➤ **Een herziening en eventuele aanpassing van de laag- en gebiedsfactoren**

Een dergelijke herziening is voorzien voor uiterlijk 2023. Hierbij zal er rekening gehouden worden met de beoordeling i.k.v. het Stroomgebiedsbeheerplan 2022-2027 en eventuele aanpassingen aan de herstelprogramma's en specifiek de actiegebieden voor grondwater.

➤ **Doorlichting en optimalisatie heffingenbeleid met het oog op duurzaam watergebruik en het stimuleren van circulair watergebruik.**

Onderzoek om een heffing op het niet-geretourneerd bemalingswater bij werven in te voeren, is een logische stap om de grondwatervoorraden die onder druk staan (o.a. door klimaatverandering,...) een zekere financiële waarde te geven, in te zetten op een verhoogde toepassing van de best beschikbare technieken en anderzijds het hergebruik van bemalingswater meer ingang te doen vinden. Deze heffing ondersteunt bij voorkeur de principes van de bemalingscascade.

De aanpassing van de heffingsregeling moet zeker voorzien zijn van een overgangperiode, eventueel gekoppeld aan een stapsgewijze verhoging, zodat de betrokken sectoren zich kunnen organiseren en plannen eventueel bijsturen.

Circulair watergebruik waarbij afvalwater van de ene actor aangewend wordt als bron voor een andere actor vindt meer en meer ingang en past in de Vlaamse visie op vlak van circulaire economie. Er wordt bekeken of een bijsturing van de heffingen hierbij ondersteunend kan werken, zodat budget vrij komt bij de betrokkenen om o.a. de vereiste infrastructuur voor het verzamelen, behandelen, transporteren,... van het afvalwater met het oog op hergebruik, te financieren.

Mestbeleid en pesticidenbeleid

Om de impact van bemesting op grondwater maximaal te beperken, wordt er reeds jaren gewerkt met een MestActiePlan (MAP). Voor pesticiden is er het Programma 2018-2022 van het Nationaal Actieplan voor de reductie van pesticiden (NAPAN) en het decreet Duurzaam Gebruik van Pesticiden.

➤ **Nutriënten – mestbeleid: verzekeren aansluiting MAP-doelstellingen op doelstellingen KRW en grondwaterrichtlijn**

Voor de aanpak van verontreiniging met nutriënten van freatische grondwater wordt in het Mestactieplan (MAP 6) naast een generieke, een gebiedspecifieke aanpak gehanteerd. Er wordt opgemerkt dat deze aanpak in hoofdzaak wordt ingevuld voor ASZ's (afstroomzones oppervlaktewater) die binnen bepaalde freatische grondwaterlichamen gelegen zijn en waar ook een slechte grondwaterkwaliteit voor nitraat op de bovenste en dus eerst ontvangende monitoringsfilter wordt vastgesteld.

De huidige doelstelling in het kader van MAP 6 (2019-2022) is, dat in alle slecht scorende ASZ's op het einde van het MAP een dalende trend wordt vastgesteld met gemiddeld minimum 3mg/l over 4 jaar tijd. Voor het MAP 7 (2023 – 2026) zou het wenselijk zijn om, met het oog op het bereiken van de doelstellingen voor grondwater zoals geformuleerd in de KRW en meer specifiek in de grondwaterrichtlijn, de MAP-doelstelling zo af te stemmen dat voor elk grondwaterlichaam waar de goede toestand (80-percentiel van het max jaargemiddelde voor alle monitoringspunten binnen een GWL) nog niet bereikt is, de goede toestand wordt bereikt in 2027 of later, afhankelijk van het natuurlijk herstel van het grondwatersysteem.

➤ **Pesticidenbeleid: inzetten op nieuwe instrumenten, sectorale engagementen en bescherming kwetsbare gebieden**

Naast verontreiniging met nutriënten, is een tweede oorzaak van het nog niet bereiken van de goede chemische grondwaterstoestand, de verontreiniging met pesticiden. De goede toestand bereiken, kan dus ook niet zonder het beperken van het uitspoelen van pesticiden naar het grondwater. Het ontwikkelen en uitvoeren van een gebiedsgericht beleid is daarom noodzakelijk.

Een belangrijk instrument voor ontwikkelen en uitvoeren van een gebiedsgericht beleid (zowel wat nutriënten als pesticiden betreft), is het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB). De voorstellen van de Europese Commissie rond het nieuwe GLB beogen een effectieve en meer prestatiegerichte aanpak. Ze tonen ook een verhoogde ambitie wat betreft milieu- en klimaatdoelstellingen. Ook wordt het landbouwbeleid meer op het waterbeleid afgestemd.

Belangrijke actie is zo het ontwikkelen en uitvoeren van een gebiedsgericht beleid om de waterkwaliteit te verbeteren afgestemd op de waterlichaamspecifieke doelstellingen van de grondwaterlichamen. Zo worden problematische stoffen geïdentificeerd, worden maatregelen genomen om het verbruik aan banden te leggen of wordt in overleg gegaan met de federale overheid over de noodzaak om producten van de markt te weren.

Om de bronnen voor de productie van drinkwater (beter) te beschermen ligt de focus van deze gebiedsgerichte aanpak dan ook op de prioritair gebieden grondwater, dus de meest kwetsbare winningen (meer in het achtergronddocument Bronbescherming drinkwater). In deze gebieden kan de minister bevoegd voor grondwater het gebruik van specifieke probleempesticiden beperken of verbieden.

Per beschermingszone worden concrete actieplannen opgemaakt. In overleg wordt bepaald wie welke actie uitvoert. Samenwerking met betrokkenen is hier dus essentieel. Het bestaande afsprakenkader 'Meersporenaanpak vrijwaring drinkwaterbronnen tegen contaminatie door gewasbeschermingsmiddelen' past binnen deze uitrol van dit bronbeschermingsbeleid.

Belangrijk te vermelden hierbij zijn volgende initiatieven waarin de invulling grondwaterspecifiek zal zijn:

- Aanstellen van een omgevingsmanager (De Watergroep)
- Uitbouw van een waakmeetnet (door drinkwatermaatschappij): om te voorkomen dat het gebruik van bepaalde pesticiden zou leiden tot een verontreiniging die door de trage respons van grondwater pas jaren na het eerste gebruik zichtbaar zou worden, wordt – in de relevante drinkwaterbeschermingszones – een waakmeetnet uitgebouwd.

Voor de niet land- en tuinbouwactiviteiten wordt verder ingezet op sensibilisatie. De principes: voorkomen, alternatieven en pas in laatste instantie worden in de kijker gezet.

Daarnaast wordt extra ingezet op toezicht en handhaving inzake correct gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en biociden. Ook hier ligt de focus op de bronbescherming van de drinkwatervoorraden.

Diffuse verontreiniging – andere dan nutriënten en pesticiden

Al dan niet verder gezuiverde afvalwater (RWZI-effluent, bedrijfsafvalwater) wordt steeds vaker ingezet voor irrigatietoepassingen in de land- en tuinbouw maar ook daarbuiten (bv beregening openbaar groen, sportterreinen). Hoewel dit kan passen in een responsstrategie bv. bij waterschaarste, is het duidelijk dat dit een bijkomende bron van diffuse verontreiniging kan zijn. De huidige regelgeving voorziet dat enkel water dat niet verontreinigd is op directe of indirecte wijze terug in de grond mag gebracht worden. Het begrip 'niet verontreinigd' is gespecificeerd als voldoen aan de milieukwaliteitsnorm voor grondwater. Dit kader is evenwel niet geschikt voor dergelijke toepassingen. Beleidsmatige initiatieven dringen zich op om een tegelijk bruikbare en ook een voldoende beschermde set van kwaliteitsnormen uit te werken. De recente goedgekeurde EU-verordening rond hergebruik van RWZI-effluent in de land- en tuinbouw erkent dit en vraagt een passende en sluitende aanpak o.a. ter bescherming van het grondwater.

- **Aanpassing bestaande wettelijke kader gericht op irrigatie projecten met (gezuiverd) afvalwater / effluentwater (o.a. i.k.v. het actieplan circulaire economie en de implementatie van de EU-verordening Water Reuse, die betrekking heeft op hergebruik van gezuiverd stedelijk afvalwater voor landbouwirrigatie)**
- **Aanpassing minimale kwaliteitseisen voor irrigatie/sproeiwater en oppervlakkige infiltratie**

Puntverontreiniging – bodemverontreiniging

Allerlei algemene bepalingen en sectorale voorwaarden uit VLAREM hebben tot doel om nieuwe bodem- en grondwaterverontreinigingen te voorkomen.

Bestaande verontreinigingen moeten in uitvoering van het Bodemdecreet gesaneerd worden om verdere verspreiding van de verontreiniging in de bodem en naar het grondwater te voorkomen.

Grondwaterverontreiniging vermijden en saneren van bestaande puntverontreiniging.

De verontreiniging door puntbronnen en het saneren van verontreiniging van de bodem en het grondwater, worden geregeld via het Bodemdecreet.

- Er wordt in de komende planperiode verder ingezet op het saneren van de bestaande, gekende puntverontreinigingen op fabrieksterreinen, alsook op het opvolgen van de natuurlijke evolutie en impact van maatregelen m.b.v. bijkomende monitoring.

Ander gebruik van de ondergrond

In het kader van een toenemende interesse en gebruik van de ondergrond is het aangewezen de bestaande regelgeving te evalueren en de verschillende gebruiken van de ondergrond optimaal op elkaar af te stemmen.

- **Bescherming drinkwaterwinning in de ondergrond: aanpassing beschermingskader drinkwaterwingebieden**

De bescherming van het grondwater dat wordt onttrokken voor de openbare watervoorziening is gebaseerd op wetgeving van vorige eeuw. Door de sterke ontwikkeling (tot bijna veralgemening in bepaalde streken) van bepaalde gebruiken van de ondergrond (o.a. geothermie) ontstaat er een spanningsveld met de beschermingszones. Voor een aantal winningen zijn deze niet omvangrijk genoeg (huidige regelgeving legt beperkingen in afstand op voor de beschermingszones). Voor winningen op grotere diepte die onder een beschermende waterremmende laag gesitueerd zijn kan onderzocht worden of bepaalde activiteiten in de ondiepe ondergrond wel toegelaten kunnen worden terwijl deze nu verboden zijn. Een herziening van de wetgeving over de beschermingszones is hierdoor aangewezen.

- **Diepe ondergrond**

Het gebruik en de evoluties in het gebruik van de diepe ondergrond (zoals diepe geothermie en opslag nucleair afval) worden verder opgevolgd in het kader van hun mogelijke effecten op de bovenliggende watervoerende lagen die benut kunnen worden voor de watervoorziening.